

VANAD PURJELAEVAD TULEVAD MUHUMAALE!

6. JUUNIL KUIVASTUS
"KAJSAMoor" (PIKKUS 80 JALGA) www.uisk.ee

12. JUUNIL KOGUVAS -
"RUNBJÄRN" (PIKKUS 46 JALGA)

Meresõidud ja pillimuusika.
Kohal rannarahva kaubad ja uisumeeste õlu!
Pidu algab 14:00

23. märtsil sündis Keit Leesi ja Oliver Johanson'i perre poeg **Carl Joosep Johanson**.

Muhu jõudis veeturismi tippkohtade finaali

Euroopa Komisjoni projekti raames toimuva konkursi „Eesti avastamata aarded. Veeturism“ finaali pääsesid Muhu saar (esitaja MTÜ Väinamere Uisk), Peipsiveere Sibulatee ja Võrtsjärve piirkond. Võitja selgitatakse rahvusvahelise žürii poolt juuni alguses ning parim saab õiguse esitleda end Euroopa Turismifoorumil.

Sihtkohad kandideerisid kolme erineva turismitootega, mida hinnati 5-pallisel skaalal. Arvestati piirkonna ja turismitoote autentsust, toodete atraktiivsust nii sise- kui välituristile, sihtkoha jätkusuutlikkust ning etteplaneeritud vähemalt kolmeks eelseisvaks aastaks. Lisaks oli kriteeriumiks piirkonna turunduse läbimõeldus ja toetava infrastruktuuri tase.

EASi Turismiarenduskeskuse direktori asetäitja ja žürii esinaine Marje Braunbrücki sõnul oli üks hindamiskriteeriumidest ka piirkonna turismiettevõtjate, avaliku ja kolmanda sektori koostöövõimekus, mis tegelikkuses annab piirkonnale selge edumaa turismi-sihtkohana läbilöömiseks.

„Muhus oli igati tunda, et piirkonna erinevad osapooled mõtleavad ühes suunas, otsitakse ja esitletakse ajaloo seotud asju ning kõikjal kohtab traditsioone ja ehedust,“ tõi Braunbrück esile. Konkursi raames sai ka muheda täienduse Muhu tunnuslause „Saar, kus aeg puhkab“. Nimelt lisandus „ja meri kõneleb“. Kas sellest saab ka ametlik Muhu tunnuslause, otsustavad muhu turismiinimesed üheskoos.

Kokku konkureeris 9 sihtkohta.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse pressiteatest

Hea Hellamaa kooli vilistlane, õpetaja, töötaja!

Saame kokku oma kooli õues
23. juunil kell 12
Osavõtumaks 50 krooni.

Informatsioon 50 60 598, Sille
(Hellamaa kauplus);
45 48 982, Heiske (vallamaja)
heiske.tuul@muhu.ee

5332 6426, Anu
anukivisoo@mail.ee
a/a 1105874392.

“Täna ma tantsin mustrite rütmis”

Hea on teada, et 3. juulil k.a toimub Põitse külas Uiekopli järjekordne Väike Videvikukontsert. Kui kolm aastat tagasi sai see sari käima lükatud, ega siis teadnud isegi, mismoodi asi edasi läheb. Oli lihtsalt tahtmine jagada koha ilu teistega. Ja kuulata koos mõnusat muusikat. Et mõtted ja tunded voolaksid laiali ja et saaks selgeks, kui kena on elada :)

Muusika/muusikute valikus oleme lähtunud tunde, mis sobib looduse ja mitte-tormamisega. Indigolapsed, Svjata Vatra, Zetod. Kui seda rivi vaadata, siis on heli läinud järjest valjemaks ja seepärast otsustasime sel aastal võtta asja natuke vaiksemalt. Nii astuvad sel aastal ülesse TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia noored akustilise kavaga. Nende eestvedajaks on Mari Tammar ja ise ta kirjutas nende eelolevast muusikaõhtust nii:

“Sel aastal põimivad noored muusikud TÜ Viljandi Kultuuriakadeemiast eesti ja skandinaavia pärimusmuusikat, enda omaloomingut, mis inspireeritud arhailisest pärimusest ja kohalikku nüüdisaegset rahvakultuuri. Läbi esiemade mustrite, pillilugude ja tantsusammude otsivad nad rütmi ja meloodiat, mis paneks kaasaja

Hetk Väikeselt Videvikukontserdilt 2008.

Kaikki Kattai

inimese hinge helisema, jala tatsuma ja suu laulma. Esitav loov-põimik lähtub mõttest, et vaid siis, kui su juured on sügaval mullas, sa pole võõras oma kodus, oled ise ennast ära tundnud ja sellisena ka omaks võtnud, suudad sa edasi liikuda. On oluline mõista, et tänasel päeval on kasutamata hulk esivanemate teadmisi ja väge, muusika ja tants on kõige vahetum kanal selle tunnetamiseks. Seitse noort muusikut esitavad oma nägemuse, kuidas nemad seda tunnetavad ja soovivad sellega nakatada ka teisi. Loov-põimiku taustaks ka temaa-tiline videoinstallatsioon.“

Kui me eelmisel aastal hakkasime uut esinejat otsima, siis läbi Silveri Svjata Vatrast jõudsime Maa-Meleni ja sealt Marini. Nagu Mari kirjutas, paneb ta selleks õhtuks kokku uue koosluse ja nii jääme me ise ka põnevusega ootama kena sumedat päevalõppu täis loojuvat päikest. Sest ilus ilm tuleb kindlasti ja kui mõni tibar sajabki, siis lauldakse see kuivaks.

Aga et natukenegi aimu saada, mis toimuma hakkab, siis saab Maa-Meelt kuulata võrgus aadressil <http://www.myspace.com/maameel>

Kohtumiseni 3. juulil Uiekopli!
Uiekopli Jaana ja Aare

Turismi arendamisest Sarki saare näitel

Eelmisel suvel viibisin nädala Muhust palju väiksemal Sarki nimelisel saarel. Tahan tutvustada, kuidas sellel väikesel saarel on turismi arendatud.

Sarki asub Suurbritannia ja Prantsusmaa vahel Inglise kanalis (La Manche'i väinas). Sinna pääseb kõige kiiremini suuremalt naaber-saarelt Guernseylt, kus asub ka lennuväli. Merereis kestab 45 min, kui ilmastik on soodne. Meresõit tehakse väikelaeval.

Sarki saare pikkus on 5 km ja kõige laiem koht 2,5 km. Saare püselanike arv on vaid 600 hinge ringis. Suuri-mad tuluallikad saarlastele on turism, käsitöö ja finantseerimine. Kanali saartel on maksusoodustused, näiteks käibemaksu ei nõuta üldse.

Sarki saar on autovaba. Seal saab liikuda vaid hobuveokitel, jalgratastel ja kohalikel elanikel ka traktoreil. Sarki oli aastani 2008 viimane feodaalne maakoht Euroopas. Seal oli oma parlament, mille 12 liiget valiti saare 40 maaomaniku poolt. Praeguse demokraatlikult valitud omavalit-suse moodustavad 28 liiget ja 17 erinevat komiteed, sh maaviljelus, kalandus, sadamad, transport, koolitus, tervishoid ja turism. Turismikomiteesse kuulub 4 liiget.

Aastal 1200 said Kanali saared otsustada, kas nad kuuluvad Prantsusmaale või Suurbritanniale. Saarlased valisid Suurbritannia, kuigi asuvad rohkem Prantsusmaa kaenla all. Teise maailmasõja ajal okupeerisid sakslased saared ainsa osana Suurbritanniast. See on mõnelegi üllatus! Sellest ajast on järele jäänud palju mälestisi, nagu näiteks punkrid, mis on praegu turistidele populaarsed vaatamis-väärsused.

Sarki saarel on väike iga-aastane turismi-info voldik, kus püütakse vältida liigset ametlikkust. Antakse põhifaktid saarest, pakutakse puhkuseks looduselamusit koos ahvatlevate vaadetega ja märgitakse aasta tähtsamad sündmused. Seal on laevavõhude graafik ja piirkonna turismiteeninduskeskus www.sarki.info koos telefoni-numbritega. See turismiinfo on vaid inglisekeelne.

Põhjalikum teatmik saarest ilmub samuti kord aastas. Selle tekst on inglise- ja prantusekeelne. Selles räägitakse lähemalt saare minevikust ja kohalikust elust, eba-tavaliselt lokaalset loodusest, puhastest mererandadest ja liiva-abajatest, haruldastest mere-

lindudest, rahulikust elurütmist, traditsioonilistest elukutsetest - kalapüügist, maaharimisest, karjapidamisest ja kohalikust käsitööst. Samuti selgitatakse, et politseikonstaabli ülesanne on hoolitseda korra eest. Saarel on vana vangla, mida hoitakse töös peamiselt jooabunud turistide rahustamiseks!

Saar on ka lastega peredele hea puhkeparadiis ilma ohtlike mootorsõidukiteta ja liiklus-ummikuteta. Idüllilised jalg- ja jalgrattateed on ääristatud puhkepinkidega, tutvumisretked loodusesse ja uitmatkad liiva-randadele lõõgastavad ka lapse-vanemaid. Sarkil on erinevas hinnaklassis majutuspaikadid lukshotellidest kodumajutuste ja kampinguteni, mis kõik on loetletud kontakt-teadetes. Samuti jalgratta-laenutused, panga- ja posti-teenused, meedia- ja telefoni-ühingud, kirikuteenistused, arsti-abi kontaktid ja turismiinfo eri paikadest Euroopas.

Saare koduleheküljelt saab veel lähemalt ajakohaseid ja innustavaid ettepanekuid aktiivseks puhkuse-veetmiseks.

Selleaastane turismiperiood algas märtsi teisel poolel, kui turismi-infokeskuses oli varajaste kevad-lillede näitus. Näitus oli avatud märtsi lõpuni.

Aprillis algasid organiseeritud mõnetunnised loodusretked ja külastused saare kaunistatessse aedadesse. Eelregistreerimine on mõõdapääsmatu, sest rühmad soovitakse hoida väikesed.

Saare muusikaklubi esitleb kuu alguses noorte kitarriorkestrit ja kuu lõpul harjutatakse koos külalistega saare rahvalaule ja -tantsu.

Teatritrupp korraldab nostalgilise 1940. aastate õhtu, kus parim kostüüm saab auhinnatud. Samuti etendatakse okupatsioonist vabanemine 65 aastat hiljem.

Loodusfotograaf Sue Daly juhendab matka "Omapäraseid elusolendid maal, õhus ja merel", organiseerib teisigi retki mere-lindude jälgimiseks ja peab neist ettekandeid turismiinfokeskuses.

Saare mustkunstiring on kutsunud mandrimaalt 8 professionaali esitama parimaid trikke ja silmamoondusi.

Muusikaühing esitab põliste lõuna-ameeriklaste muusikat maailma muusika sarjast.

Juunikuus on traditsiooniline kuuba muusika kontsert ja

populaarne kriketivõistlus.

Jaanipäeva tähistatakse kaks päeva. Sel ajal pärjatakse saare kauneim aed, parim maaviljelustalu ja põhikooli lapsed esitavad oma miniaedasad ja meistritööd.

Juulikuus peetakse saare rahva-muusikafestivali, kus sel aastal tulevad külalisesinejad ka teistelt kanali saartelt, Suurbritanniast, Prantsusmaalt ja Boliiviast (www.sarkfolkfestival.com).

Korraldatakse tutvumisretki taastatud tuletorni, peetakse Sarki saare lammaste iga-aastane võidu-jooks. Valitakse saare kaunim neid - Miss Sark. Nende sündmuste tulu läheb saare tervishoiu fondi.

Kohalikus põhikoolis peetakse iga-aastane kirjandusnädal. Sel aastal on teemaks kummituslood. Nädala lõpul riietuvad lapsed, õpetajad ja teised kooliga seotud inimesed teemakohaselt. Ka vana-mad kutsutakse laste teatritükke vaatama ja koos saadakse osa koolilaste oma kummituslugudest.

Sarki saarel elav kunstnik ja galerist Rosanne Guille (www.sarkpaintings.com) alustas koostööprojekti traditsioonidega Hollandi heategevusliku fondiga Kunstnik Looduse jaoks (*Artist for Nature Foundation*). Fond püüab kunsti abil kasvatada lugupidamist looduse ja kohapealse maastiku vastu. Kaks tuntud välismaist kunstnikerühma käivad selle ettevõtmise raames ühel kevad-nädalal ja ühel sügis-talvisel nädalal Sarki saarel. Nad esitlevad oma töid, korraldavad kursuseid täiskasva-nutele ja saare koolilastele kunstihuvi ja järelkasvu suurendami-seks. Organisatsiooni asutaja käib koos rühmaga täpsemalt rääkimas fondi tööst erinevates maailma paikades. Hiljem pannakse tule-mustest kokku näitus.

Infokeskuses korraldatakse turistide meelelahutuseks erinevaid näitusi ja väljapanekuid. Seal on kogu info majutus- ja toitlustus-võimaluste kohta, samuti paadi- ja kalastusretkede, jalgrattalaenu-tuste, sukeldusvõimaluste, hobuse-vankriga sõitude, koduloo- ja okupatsioonimuseumide kohta, ka valiku käsitsi valmistatud kohalike maiustuste kohta. Siin on Sarki saart puudutav kirjandus - näiteks Sarki legendid, kirjanik Victor Hugo saarel käimise lugu, kohalike kunstnike visuaalne looduse päevaaraam ja 30 minuti pikkune DVD-film Sarki saare ajaloost ja loodusest osana sarjast "Metsikud saared".

Turismiinfokeskuse sõbrad (-abilised-toetajad), saart põhjalikult tundvad prouad (endised õpetajad ja giidid) paljundavad-prindivad kohapeal meelsasti põhjalikke materjale soovitud teemadel. Sain algatuseks 14-leheküljelise ülevaate Sarki saare okupatsiooni ajast 1940 - 45. Samuti saab siit näiteks info sügisese minipuhkuse eripakku-mistest ja jõulude veetmise võimalustest. See abivalmis kollektiiv hoiab soovi korral sind kursis saare eluga läbi kogu aasta. Pole ime, et Sarkist on saanud "teine kodu" paljudele puhkajatele, kes veedavad seal ühe suve teise järel. Paljud väikesed meeldivad, tänu väljendavate plaadid on kinnitatud jalutusradade puhkepinkide selja-tugedele.

Loodan, et sellest väikesest ülevaatest saab värskendavaid uusi ideid Muhu saare turismi arenda-miseks, kuigi mitmed olukorrad on väga erinevad.

Colomars 20.4.2010

Pirkko Silvennoinen

Koguva Kunstital

Tõlkis Liis Pallas

Osteoporoos

ehk luuhõrenemine on luus-tiku haigus, mille tagajärjel muutuvad luud hapraks – suureneb luumurdude risk.

**Luutiheduse mõõtmine
23. mail**

Hellamaa Külakeskuses

Eelregistreerimine vajalik!

Tel: 45 00006, 56 925 657.

TASUTA

Mõõdetakse randmest. Naised alates 45. eluaastast ja mehed alates 55. eluaastast.

100 päeva muuseumis

Jah, nii see ongi, mul sai 11. mail 100 päeva täis. Hea traditsiooni järgi antakse see aeg uues ametis sisseelamiseks ja sel ajal kriitikat ei tehta.

Mõtlesin sel puhul teha intervjuu iseendaga. Nii on ju kõige lihtsam, ise küsin, ise vastan. Iseendaga on mõnikord päris tore juttu ajada.

1. küsimus: kuidas tundub?

Töö ongi just nii huvitav, kui ma arvasin, ja huvitavam veel. Kolleege-töötajaid ei ole palju, kuid selle eest on kõik oma ala asjatundjad, mõtlevad inimesed, kelle jaoks on kõik, mis Muhumaaga seondub, tähtis ja talletamist väärt.

Muuseumil on palju sõpru ja toetajaid, kelle nõu on alati asjakohane ja edasiviiv, naabrite üle ei kurda - koostöövalmis ja mõnusad inimesed. Suhkleme vabalt kõigiga, kes seda soovivad.

2. küsimus: mis tehtud?

1. Korrastasime ja süstematiseerisime muuseumi käsiraamatute kogu.

2. Turistide paremaks teenindamiseks paigutasime muuseumihoonetele eesti- ja inglisekeelsed sildid. Alustasime sama tööd ka museaalse märgistamisega hoonetes.

3. Võtsime kasutusele uued muuseumi plaanid (kaheksas keeles), mis teevad turisti liikumise muuseumi territooriumil lihtsamaks ja selgemaks.

4. Korraldasime rahvakalendri tähtpäevade (vastlapäev, kevadpühad, karjalaspäev, jüripäev) puhul üritusi nii lastele kui ka täiskasvanutele. Muuseumitöötajad on viinud läbi üritusi rohkem kui 80 lapsele.

5. Muuseumitundides - etnograafiline muhu pulm ja sellele toetuv kaasaegne pulm - on osalenud üle 150 noore vanuses 14-21. Käsitöötunnid on toimunud kahel korral, üks kord õpilastele, teine kord maakonna käsitöö õpetajatele.

6. Korraldasime kuus suuremat üritust, kus on osalenud üle 300 inimese.

7. Alustasime mälestuste kogumist Juhani Smuulist. Esimesed tööd on juba laekunud.

8. Kakskeelse (soome-eesti) J. Smuuli luulekogu väljaandmiseks alustasime annetuste kogumist. Paari nädalaga on laekunud üle tuhande krooni, mis pole küll palju, kuid abiks ikka. Luulekogu materjal on edastatud kirjastusele.

9. Oleme pannud üles neli näi-

“Öös on asju” 2010 Muhu Muuseumis.

tust, neist kaks avati muuseumiööl. Esimene uus näitus kannab pealkirja “Kartul - meie teine leib” (koolimajas) ja teine näitus on kaladest ja kalapüügiiristade parandamisest. See näitus on eriline veel selle poolest, et esmakordselt on Tooma kelder kasutusel näituseruumina.

Kohe on tulemas Meeli Krammi käsitööde näitus, mis avatakse 1. juunil Väljal.

10. Külalastavuse üle ei saa kurta, sest numbrid näitavad, et oma tulu oleme teeninud selle aasta esimese nelja kuuga peaaegu kaks korda rohkem kui eelmisel aastal sama ajaga.

11. Oma ettevõtmistest oleme kirjutanud kohalikele ajalehtedele ja esinenud kohalikus raadios Kadi.

3. küsimus: mis edasi?

Ikka hoogsalt, tegusalt ja heameelega. Ootame palju turiste, eelregistreerimine on olnud päris rõõmustav. Teeme koostööd Saaremaa Rahvateatriga ja näiteringidega, et meelitada siia teatrirahvast.

Jüri Tuuliku „Abruka aasimised” esietendub 6. juunil kell 12. Kolme tunni jooksul mängitakse neljas erinevas kohas, teatrisõber saab ühest kohast teise liikudes muuseumiekskursiooni ja etenduse lõpus pakutakse kõigile tanguputru Muhu moodi. Etendused toimuvad pühapäeviti algusega kell 12. Juunis mängitakse neli korda: 6., 13., 20. ja 27. juunil, juulis kolm korda: 4., 11. ja 25. ning viimased etendused on augustis: 1., 8. ja 15. Piletid on Muhu Muuseumis ettetellimisel.

Tooma talu õue peal saab suvel näha veelgi näitemängu: kaks juunikuu neljapäeva õhtut sisustavad näiteringid: 10. juunil kell 20 mängib Orissaare A. Hindi „Mis

juhtus Kihnu Jõnniga kui „Manni” peal oli kotermann?” ja 17. juunil Tornimäe näiteringilt „Võsavennad”. Piletid müügil enne etendust.

Igasse kuusse mahub ka üks suvesimman, kus lisaks muhu kaunistele rahvatantsutüdrukutele, lastele ja noorikutele osaleb ka külalistantsijaid ning pillimehi.

Simmanid toimuvad 19. juunil, 10. juulil ja 28. augustil algusega kell 20. Piletid müügil kohapeal.

Sajanda päeva õhtul mõtlesin:

· kiirustades muuseumi talgu-päevale sain kiiruse ületamise eest trahvi, esimest korda elus;

· vastusõitnud auto viskas Väina tammil minu auto esiklaasi katki, kunagi varem pole seda juhtunud;

· ühel õhtul auto järsku enam ei käivitunud. Seisan Väljal, ei edasi ega tagasi. Tõeline traagika, eriti kui tead, et ilma autota pole võimalik ka tööd teha.

· Ärritunud meesterahvas sõimas mind läbi telefoni 20 minutit (ennast tutvustamata). Nimetas mind padukommunistiks ja soovitas minna elama Kuubale või Koreasse - seda kõike seetõttu, et pean lugu ja austan Tooma Juhani loomingut.

Aga mina olen ikka rõõmus! Ammutan jõudu Koguva kaunist kevadest, iidsetest sammaldunud kiviaedadest, lindude laulust ja heatahtlikest inimestest.

Tavatsetakse öelda, et elame üks päev korraga. Lühinägelik, kas pole? Mulle meeldib siiski sada päeva korraga. Näeb kaugemale!

Kohtumiseni Muhu Muuseumis!

Lugupidamisega,

Lea Kuldsepp

Muistsed muhulased pajatavad

Jätkame Piia Vinkel'i (praegu Tint) poolt 1950ndatel Muhus kogutud muistendite avaldamist.

Kristiina Paist, Uuesaadu pere, pärit Külasemast, (tollal oli 64-aastane), jutustas:

Vaim surnuaia juures

Luteruse surnuaia juures oli verstapost ja verstaposti juures hobuste kinnipidamise koht. Kui ma omingu sealt mööda tulli, siis nägin, et üks asi õitsus seal. Ma's tea midagi mõelda. Õhta pimedas lähen rattaga koju poole ja näen, et üks naisterahvas, kõrge rinnaga nagu mannegeen, seisis aia ääres ilma peata ja seljas olli sinise-valge nulliline kleit. Kui ma mööda sõitsi, siis leidi jaar lipendas tuule käes ja puudutas mu külge. Ma olli hirmu täis, et värisisin.

Kui ma koju läksin, tahtsin poisse seltsi, et latornitulega vaadata, mis asi see olli. Aga kumbki poiss pole julgend tulla ja jähigid minemata. Sellest aast saadik ma hakkasingi seda surnuaia kartma. Ei julge öösi änam sealt läbi minna.

Linda Vinkel (siis 37-aastane) jutustas:

Laiakivi

Selja mäel on Laiagi - nii-sugune kivi, millest ainult pealmine pool maa seest paistab. See on kandilise kujuga suur kivi, mille alumine osa maa sisse ulatub. Üks külg ulatub sellest peaaegu sõidutee peale, selle tee peale, mis Külasemast Viirakülla viib. Seal olid ühel päeval kaks pruutpaari vastamisi tulnud ja kivi olid nad enda alla vajutanud. Minu vanaisa rääkis, et see on keelatud, et kaks pruutpaari vastamisi lähevad - siis ikka teisega või mõlemaga midagi juhtub.

Noppeid

28. aprillil Meie Maas uuris Irma Järvesalu Kaia Oidekivi lauluõppimist ja mõtteid. 8. mai Meie Maas kirjutati, et suvemuhulane Taavi Sumberg teeb joostes Eestile tiiru peale. Põhikooli elust andis 26. aprilli ja 10. mai Meie Maas teada Aimi Pitk. Igal neljapäeval teeb Irena Tarvis muhulaste tegemistest muhukeelse kokkuvõtte Saarte Hääle veergudel.

Joosep Naaber - Ingvari maaletooja

11. märtsil möödus 85 aastat mitmekülgsete võimete ja huvidega Soonda küla mehe Joosep Naaberi sünnist. Joosep sündis Kaigu Tähvena peres viienda lapsena. Joosepi isa Joosep oli üks telefoniasjanduse pioneere Eestis ja Muhus. Juba 17-aastasena (1899) ehitas ta ise telefoniaparaadid ja seadis sisse telefoniühenduse elu-ja töötoa vahel.

Joosep juunior lõpetas Liival 6. klassi ja läks seejärel Vigala Aianduskooli, mille lõpetamise järel asus Türi Kõrgemasse Aianduskooli. Sõda tõmbas plaanidele kriipsu peale nagu paljudel temaealistel ja leiba on Joosep Naaber teeninud põhiliselt sidesüsteemis, kuigi on olnud ka Liiva koolis õpetaja ja viimane töökoht oli katlakütjaamet. Haridustee ei jäänud siiski poolikuks, sest otusekindel mees on lõpetanud ka Haapsalu Pedagoogilise seminari ja Polütehnikumi.

Joosep Naaber oli innukas koduloouuri ja kirjamees. Temast järelejäädud paberite hulgas on nii luuletusi, kodunurga kaugemast ja lähemast ajaloost pärit laaste kui ka ilukirjanduse vormi valatud kirjatöid.

Joosep Naaber suri 1999. aastal. Muhu Muuseum tänab Joosepi lesket Jutat, kellelt pärinevad eluloolised andmed ja kes andis Joosepi kirjutisi ja fotosid muuseumile kasutamiseks ja säilitamiseks.

Joosepi kõige ambitsioonikamaks hüpoteesiks on see, et VII sajandil Eestimaal langenud rootslaste kuningas Ingvar on maetud Muhusse Soonda küla Tammeniiti. Joosepi lapsepõlves asunud seal ruunimärkidega kivi, mis aga maaparanduse käigus kaotsi on läinud.

Ingvari hauakivi.

Kuidas see kõik võis toimuda, selle üle mõtles Joosep ilmselt sageli ja tema vaimusilmas kangastusid järgmised pildid:

Viisteist lippu siis lasti alla, koos sellega kiivrid, kilbid ja piigid. Maale jõudsid veel siis, kui viimased päikesekiired merd riivasid Põhjamaa piiril. Kuu kahvatult valgustas alt metsade radu, mida mööda hiljuti veel kõik elus on kadunud sohu ja rappa, ükskõik kuhu keegi. Võitlusehimulised Sigvõrdi mehed hüüdsid majadest hingi, vastuseks sellele öökulli huiked ja metsloomad jooksid siin ringi. Hommiku poole vaid mõnikümmend meest leidsid majadest sooja leelõuka ja poolkuivand singi.

Nii oli käinud läbi pool Saaremaa põhjapiiri, leidmata eest loomi, ei hingi. Poolnäljas nad olid ju nii kõndinud päeva kaks ringi. Nad nälginud, väsinud, saarlast ei kohanud, üks vanaeit oli istunud mätta peal ja kõhinud ning ütelnud, et selle koha nimi on Triigi, tema ei kuulvat ja veel vähem nägevat, kas inimese hingi on ligemal kaugemal...

Samalt tanumalt said rootslased viis kitse ja ühe soku, veel kakskolm suuremat karilooma, see oligi kogu saak, mis arvati kokku.

Triigi ninale tehtud tuli kutsus laevad sinna. Uus sõjaplaan valmis laeva peal: see Saaremaa on väike ja vaene. Nii suurt sõjaväge toita ei jõua, seepärast on tarvis lahku minna. Üks tee läheb Mohnsundi ja teine Madalmehr Matsalu ja Leala all saavad sõjaväed kokku.

Triigi alt sõitis osa laevu Maasi ja sealt väikestel laevadel Mohni, kust riisuda ainult söögipoolist ja loomi. Suured laevad sõidavad ümber saare ja on vastas säääl, kust tee läheb üle Sundi...

Joosep Naaber.

Suuremjagu suuri laevu sai Sigvõr omale ja sõitis otse Madalmehr Matsalu vahele. Ingvar aga liikus ümber Mohni ja jääb ootama Sundi loomi, mis sadamasse tuuakse. Meestel on tarvis süüa, juua ja puhata, aga viiendal päeval kohutavad Leala all.

Imestus oli aga üldine ja pettumus veel suurem rikkast Eesti ja Saaremaast, ei suudetud uskuda, kuidas Saaremaa sõjaväge toita ei jõua ja toidu puudusel tuleb sõjavägi kaht harupidi ringi käima panna.

...

ja teisel:

Sel ööl ei maganud uues Soondas keegi peale väetimate rinnalaste, sest keegi ei teadnud, mis hommik toob. Uad saatis oma poja Käharpa kahe teise meheks saava poisiga Mäela ja Tualismäela külanematele käsku ja Anepeaangu peredele sõna, et tulgu noored mehed sõjariistus Aaviku alla ja külanemad kohe suuremetsa Pär diallika juurde asja uurima ja aru pidama. Karedapere Kuido pidi endale saatjaks vaatama ka kaks suuremat poissi ja Soondasse tulnud võõrastest ratsameestest agendasse Valdele sõna viima. Juba esimese kukelaulu ajal liikusid naised, lapsed ja kariloomad sügavamasse metsa – soo poole. Uad käskis hoida rohkem paremat kätt, siis jõuab välja Nõmmenuka pereni, kus jälle kõva maa jalge all.

Kui hommikul päike Lõetsa Rihvakopli kohal kase latvu kuldama hakkas, uurisid Soondasse kogunenud Mäela sõjamehed uustulnukaid, et teada saada, palju neid on, mis nad kavatsevad või tuleb neid veel juurde, kas nad hakkavad kallale kippuma või peaks neile ise peale jooksma?

Kiisa Kai oli esimene, kes asjasse väheke selgust tõi. Kai käis oma mehe Kahro pärast Ahendas ja tuli sealt jälle päevaks-kaheks koju käima, isa-ema kohendamas, kes juba vanad inimesed, kes tahtsid ikka vahel kasida. Ta oli Ussimätta kalme juures kohtunud Igane ja Vahtna küla meestega, kes otsind takka äräpõgenenud Rootsi kuningat, kes pidi olema haavatud. Kuivastus polevat jälgegi olnud ega merel miskit märki märgatud. Ainult käputäis olnudki neid. Neil olnud välja peal nii vali taplus, et kohe pole saanud taga ajama minna. Taplus olnud nii suur, et maa oma tuhat sammu sedapidi ja teine tuhat teistpidi kõik rootslaste verega ja koolnutega kaetud oli. .../

Ainult vähesed ja väike osa pääses varju võsasse. Ülikute uhked tõllad keeras kutsar kõrvale ja siis juhtis tulnud teele, tõmbas täkul tuliseid. Ratsanikud vahvalt sõitsid Soonda soosse varjule.

Kokku seadis

Eda Maripuu